

Τσεβά Αγγελική
Εικαστικός καλλιτέχνης

Η εσωτερική και εξωτερική διακόσμηση του μεσογείτικου σπιτιού στα χρόνια που πέρασαν (αντικείμενα διακόσμησης, διακοσμημένες κασέλες, λάμπες, υφαντά, πάντες, καλημέρες, φωτογραφίες, σταυροί, ακροκέραμα κλπ.)

Το σημερινό μου θέμα ήθελα να δώσει σ' όλους εμάς ένα μήνυμα, ότι πρέπει να μπορούμε να βλέπουμε και να αφουγκραζόμαστε όσα η παράδοση μας ψιθυρίζει. Έχουν γραφτεί αρκετά από τους Λαογράφους μας και έχουν ειπωθεί επίσης πολλά για την παράδοση στα Μεσόγεια, για χορούς, για τα τραγούδια, για τις μεγάλες εκδηλώσεις της ζωής των ανθρώπων εδώ. Γάμοι, Βαφτίσια, Θάνατοι, Μεγάλες Γιορτές. Όμως ας μου επιτραπεί να συμπληρώσω κι εγώ σ' όλα αυτά κάτι, απ' το εικαστικό καθαρά μέρος της περιοχής μας που αφορά την εσωτερική και εξωτερική διακόσμηση των σπιτιών στα χρόνια που πέρασαν.

Πάνε 15 χρόνια. Για τις ανάγκες της εκπομπής μου στην τοπική τηλεόραση και βασισμένη στα λόγια του Περίανδρου ότι το παν είναι η ΕΡΕΥΝΑ, πήρα το βίντεό μου κι άρχισα να καταγράφω τα παλιά μας σπίτια, που άρχισαν να γκρεμίζονται το ένα μετά το άλλο στο βωμό μιας καλύτερης ζωής. Έτσι λοιπόν ανακάλυψα ένα σπίτι στα Καλύβια που ξεχώριζε εσωτερικά από τ' άλλα. Αρκετές τοιχογραφίες κοσμούσαν τους τοίχους του, ξυλόγλυπτα ανθέμια στα φύλλα των ντουλαπιών. Μπορεί να υπήρχαν και να υπάρχουν κι άλλα έτσι διακοσμημένα σπίτια αλλά δεν είναι καθόλου εύκολο να τα ανακαλύψεις αφού πάνω απ' τη ζωγραφική έχουν περαστεί μερικά στρώματα σοβά και ασβέστη. Τούτο το σπίτι όμως ήταν τυχερό μας και ο ιδιοκτήτης είναι άνθρωπος της τέχνης και κατάλαβε κατά την αναπαλαίωση που του έγινε ότι ένα μικρό χρωματιστό σημάδι που φάνηκε ήταν το μήνυμα ότι κάτι σπουδαίο θα υπήρχε εκεί. Έτσι με ευλάβεια και ιερή προσοχή απομάκρυναν το σοβά απ' το σημείο. Αυτό ήταν η αρχή. Ο κύριος Γαβριήλ Μιχάλης, που είναι της γενιάς του σπίτι αυτό και που κατοικεί εκεί σήμερα, συνέχισε με τους βοηθούς του το ψάξιμο.

Έτσι εγώ σήμερα έχω την ευκαιρία να σας δείξω αρκετά απ' τα τοιχογραφημένα θέματα αυτού του σπιτιού που γεννήθηκε γύρω στο 1700.

Ευχαριστώ τον Γαβρίλη αλλά και τον Γιάννη Μιχάλη που μου επέτρεψαν να ασχοληθώ μ' ένα πατρογονικό τους θησαυρό.

Λέγεται ότι όλοι οι τοίχοι ήταν διακοσμημένοι η δε καμάρα ήταν κι αυτή γεμάτη θέματα· όμως ήταν δύσκολο να διασωθούν. Οι μελετητές αναφέρουν ότι στην Ελλάδα γύρω στο 1700-1800 οι τεχνίτες που σοβάντιζαν και έβαφαν τα σπίτια ήταν και οι καλλιτέχνες που ζωγράφιζαν στους τοίχους. Αρκετοί κατάγονταν δε από την Ήπειρο. Σήμερα λοιπόν Ηπειρώτες χτίστες και σοβατζήδες σε καινούργια σπίτια που χτίζουν πάνω στο χοντρό σοβά χαράζουν διάφορα διακοσμητικά που είναι σύμβολα (σταυρός, καράβι, δέντρα) σαν ευχές. Κατόπιν τα καλύπτουν με τον ψηλό σοβά. Μήπως κάτι τέτοιο έχει γίνει και με τις τοιχογραφίες αυτού του σπιτιού που προανέφερα;

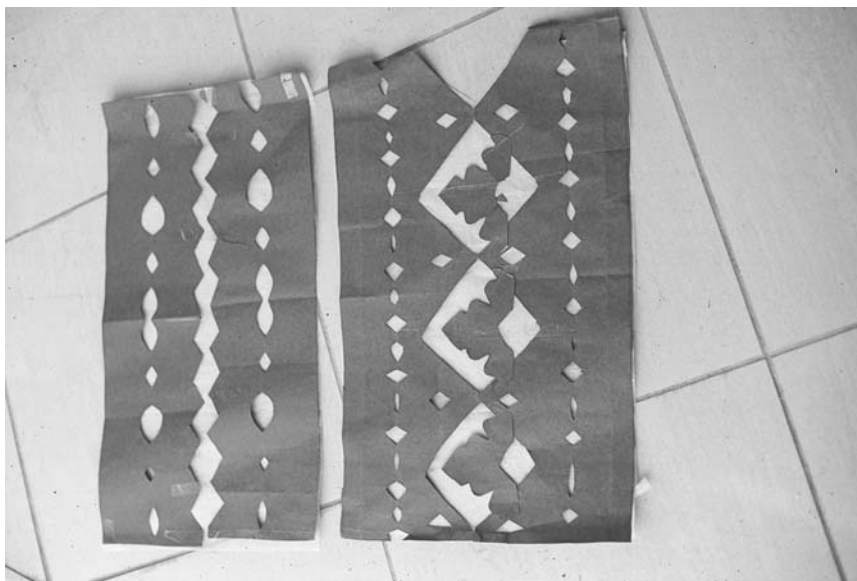
Τώρα σε πολλά Μεσογείτικα σπίτια μέχρι το 1955 διακοσμούσαν τους τοίχους εσωτερικά με αυτοσχέδιες στάμπες. Στα πλουσιόσπιτα το σχέδιο κάλυπτε μεγαλύτερο μέρος του τοίχου· συνήθως το τοποθετούσαν περίπου 1 με 1,5 μέτρο κάτω από το ταβάνι του δωματίου. Αυτό που μετράει είναι ότι οι μη έχοντες χρήματα να διαθέσουν για το βάψιμο του σπιτιού τους, το έβαφαν μόνοι τους και οι ίδιοι έκοβαν εφημερίδες ή κάποιο χαρτόνι κάνοντας διάφορα γεωμετρικά σχήματα. Το ακουμπούσαν στον τοίχο, πέρναγαν ένα χρώμα διαφορετικό από του τοίχου και έβγαине το αποτύπωμα. Το έλεγαν *μπορντούρα*.

Σας έκανα αυτή την περιγραφή για να σας πω ότι ο κάθε Μεσογείτης ή Μεσογείτισσα όποια και να ήταν η κοινωνική του τάξη ήταν ευαισθητοποιημένος ως προς την ομορφιά. Κι αυτό είναι αποδεδειγμένο από την υφαντική και κεντητική του τόπου κι ακόμα απ' τα τραγούδια τους που υμνούσαν κάθε ωραίο.

Ο αείμνηστος σπουδαίος μελετητής της παράδοσής μας, ο Δημήτρης Σταμέλος, λέει στο βιβλίο του *Ελληνική Λαϊκή Τέχνη*: «Η λαϊκή μας ζωγραφική όπως παρουσιάζεται στις εσωτερικές διακοσμήσεις σπιτιών παλιότερα αποπνέει μιαν εντυπωσιακή δροσιά και ειλικρίνεια».

Εδώ στα Μεσόγεια δεν γνωρίζω πότε, μα κάποτε περνούσε ένας λαϊκός ζωγράφος, ζωγράφιζε κατά παραγγελία μεγάλες κασέλες, βασικό έπιπλο για το γάμο της κόρης. Μέσα σ' αυτή την κασέλα ήταν τα ξεχωριστά προικιά της. Γι' αυτό έπρεπε να 'ταν όμορφη. Και ο ζωγράφος έβαζε όλη την τέχνη του. Και να τα άνθη, οι φυλωσιές, τα φίδια, τα πουλιά, τα φρούτα κι ό,τι εκείνος θεωρούσε εντυπωσιακό για να ευχαριστήσει τους πελάτες του. Η κασέλα δεν ήταν διακοσμημένη μόνο στο μπροστινό της μέρος, αλλά και στο καπάκι του εσωτερικού έτσι που όταν θ' άνοιγε να χάριζε μια αρμονία στη στιγμή.

Τελειώνω με την ελπίδα ότι θα μπορέσουμε κάποτε να αφουγκραστούμε τα λόγια της παράδοσής μας για να μπορέσουμε έτσι να ανακαλύψουμε τον εαυτό μας.

Εικ. 1

Εικ. 2

Εικ. 3

Ευχ. 4

Ευχ. 5

Ευχ. 6

Ευχ. 7

Εικ. 8

Εικ. 9

Εικ. 10

Εικ. 11

Εικ. 12

Εικ. 13

Εικ. 14

Εικ. 15

Εικ. 16

Εκ. 17

Εκ. 18

Εικ. 19

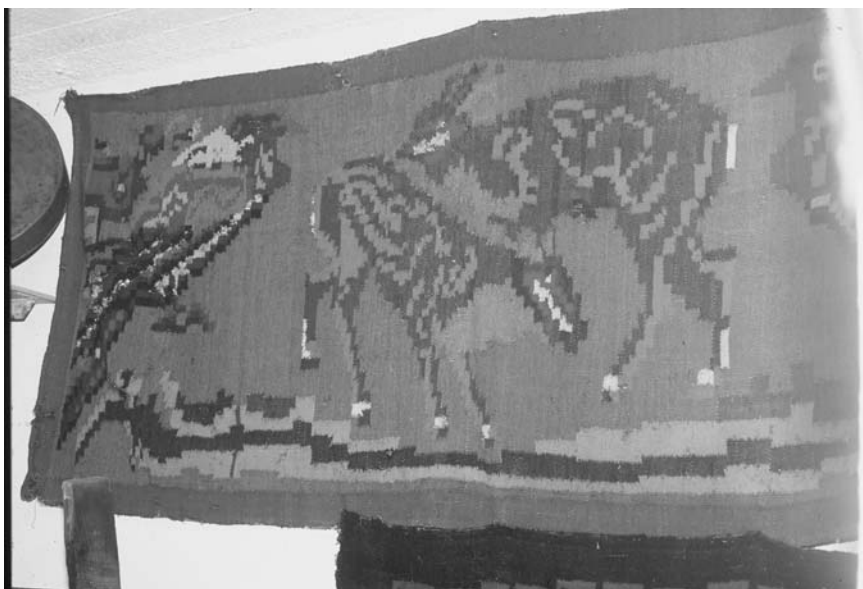
Εικ. 20

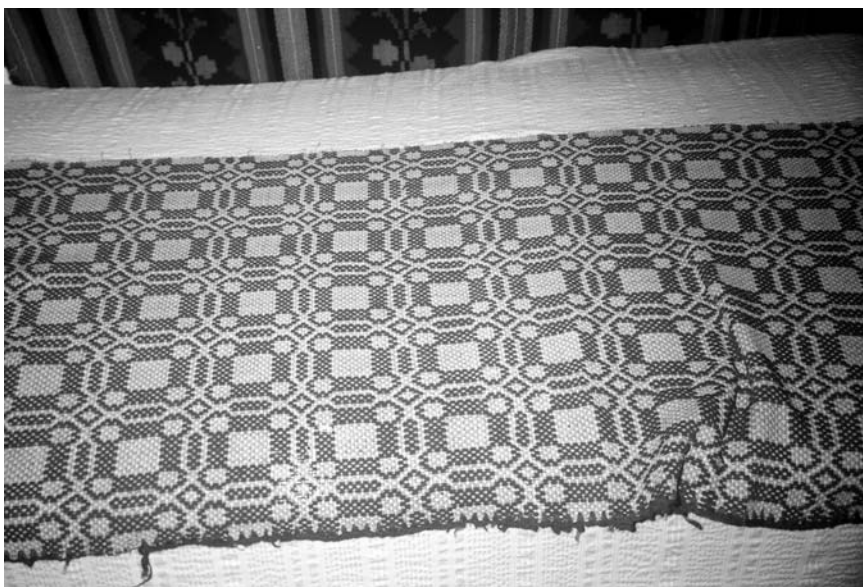
Εκ. 21

Εκ. 22

Εικ. 23

Εικ. 24

Ευχ. 25